

[Avaleht](#) > ... > [Teie Õigused](#) > [Põhiõigused](#) > France

Liikmesriikide parimad tavad harta kohaldamisel

Sisu koostaja:

Prantsusmaa

Prantsusmaa

Valitsusasutuste poliitika, millega populariseeritakse hartat ja edendatakse selle kasutamist seadusandjate, haldus- ja õiguskaitseasutuste ning kohtute seas.

1. *Ecole nationale de la magistrature* (ENM, Prantsusmaa kõrgem kohtukool)

Põhiõiguste hartat käsitletakse põhjalikult ENMis pakutavatel Prantsuse kohtunike ja prokuröride esma- ja täienduskoolituskursustel.

1.1.1. Esmakoolitus

Kohtunike ja prokuröride esmakoolituses puudutatakse põhiõiguste hartat temaatilistel loengutel, mis käsitlevad eelkõige tsiviilkohtumenetluste juhtpõhimõtteid, lapse parimaid huve ning kohtunike ja prokuröride eetikat ja deontoloogiat (artikkel 47).

Kursused, mille eesmärk on edendada ühelt poolt kohtunike ja prokuröride ja teiselt poolt advokaatide vahelisi kontakte ja dialoogi, pakuvad võimalust ka harta artikli 48 arutamiseks.

ENM pakub ka Euroopa Liidu Kohut käsitlevat ühepäevast koolitust, mille käigus arutatakse ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartat. Kursuse sissejuhatuses tutvustatakse dokumenti ja selle kohaldamisala. Seejärel toimuvad õpikojad. Õppurid jaotatakse 20-liikmelistesse rühmadesse, kus teemat käsitletakse praktiliste juhtumiuuringute kaudu.

Lisaks korraldati 2019. aastal spetsiaalne rühmategevus selleks, et tähistada harta õiguslikult siduvaks muutumise 20. aastapäeva.

1.1.2. Täienduskoolitus

Hartat käsitlevad erikoolituskursused

Alates 2019. aastast on erilist tähelepanu pööratud just põhiõiguste hartale, et suurendada kohtunike ja prokuröride teadlikkust selle vahendi kasutamisest.

Lisaks harta jõustumise 10. aastapäevale pühendatud koolituskursusele töötati 2019. aastal koostöös Grenoble'i ülikooli Université Grenoble Alpes õigusteaduskonnaga (Jean Monnet' õppetool) välja spetsiaalne erikursus harta ja sellega seotud vaidluste lahendamise kohta. Sellel ühepäevasel koolituskursusel on mitu hariduslikku eesmärki: harta tutvustamine ja selle panus põhiõiguste kaitsesse ning praktiline kohaldamine Prantsuse õiguskorras. Lisaks teoreetilisele osale (hommikul) kuuluvad kavasse praktiliste juhtumite õpikojad, eelkõige sotsiaalküsimustes ja Euroopa vahistamismääruse teemal (päraslõunal). Kursusel võivad osaleda ka advokaadid kutsealaülese koolituse saamiseks.

2020. aastal rakendati pandeemia tõttu kaugõpet. Koolituskursus korraldatakse kahes etapis: osalejad tutvuvad

ENMi õpiplatvormil kursuse sisuga (temaatilised videod ja dokumendid), millele järgneb virtuaaltund, mille käigus tutvutakse praktiliste juhtumitega, vastatakse valitud küsimustele ja tehakse teste ning toimuvad osalejatevahelised arutelud. Koolituskursusel on oodatud osalema nii kohtunikud ja prokurörid kui ka advokaadid, et soodustada kutsealadevahelist koostööd, ning siiani on osalejaid olnud umbes kolmkümmend. 2021. aastal on kavas kohandada kursus kontaktõppe jaoks.

2021. aastal lõimiti Euroopa Liidu põhiõiguste hartat käsitlev koolitus koolituskursusesse „Kehtiv ELi kohtupraktika“, mis kujutas endast eelnevate aastate õppepäevade põhjal korraldatud õppepäeva, mille käigus keskenduti hommikul teooriale ja pärastlõunastes õpikodades praktilistele juhtumitele. Kursus toimus hübriidvormis. Koolitust täiendasid tõhusalt Euroopa Liidu põhiõiguste hartat käsitlevad olemasolevad õppevideod Moodle'i platvormil.

2022. aastal asendatakse õppepäev „Kehtiv ELi kohtupraktika“ Grenoble'i ülikooli / ülikooli Université Paris-Sorbonne I / ENMi korraldatud konverentsiga „Euroopa Liidu põhiõiguste harta: kohtu- ja halduspraktika“. Konverents on avatud haldus- ja üldkohtute kohtunikele, advokaatidele ja akadeemiliste ringkondade esindajatele.

Moodle'i kursus põhiõiguste harta kohta jääb kättesaadavaks sissejuhatavaks vahendiks, mis võib koolitust täiendada.

ELi õiguse alane koolitus, mis käsitleb hartat

Põhiõiguste hartat uuritakse ka nelja ELi õiguse teemalise kursuse raames, mida pakutakse kohtunikele ja prokuröridele täienduskoolitusena:

- „Kohtusüsteem ja Euroopa integratsioon“: see kolmepäevane koolituskursus on spetsiaalselt pühendatud ELi institutsioonide toimimisele ja Euroopa Liidu Kohtu senisele kohtupraktikale. Hartat käsitletakse kolmes loengus („ELi õiguse kasutamine kriminaalkohtumenetluses“, „Euroopa Liidu põhiõiguste harta“ ja „Eelotsusetaotlus“);
- „Euroopa Kohus ja Euroopa inimõiguste konventsioon“: see koolituskursus keskendub eelkõige põhiõiguste harta ja Euroopa inimõiguste kaitse konventsiooni vahelisele seosele. Koolituskursusel käsitletakse kahe kohtu asjaomast praktikat ning ka riiklike kõrgeimate kohtute praktikat koosõla kohta Euroopa kohtupraktikaga;
- „Kohtunik ja rahvusvaheline keskkond“: sellel kursusel käsitletakse kohtunike ja prokuröride rolli Euroopa ja rahvusvahelises õiguses toimuvate muutuste valguses. Kursusel arutatakse põhiõiguste hartat kui ELi õigusakti, mis aitab tagada põhiõiguste arvessevõtmist õiguse tõlgendamisel;
- „Õigusemõistmise ja väljendusvabaduse“ konverentside tsükkel: õigusküsimuste peadirektoraadi rahastatud projekti „JUST FREE – 2020–2022“ raames alates 2020. aasta septembrist korraldatud konverentside sari hõlmab kolme seminari, mis käsitlevad väljendusvabaduse piiranguid, üldsuse õigust saada teavet ja kohtunike ja prokuröride õigust väljendusvabadusele seoses põhiõiguste harta ja Euroopa inimõiguste konventsiooniga. Kõigi selle projekti raames korraldatavate konverentside toetamiseks on loodud spetsiaalne rakendus.

2. Riiklik vanglaametnike kool (*École nationale de l'administration pénitentiaire*)

Vanglaametnike väljaõppes viidatakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartale, sealhulgas seoses inimõiguste kaitsega Euroopas ja konkreetsemalt kinnipeetavate õigustega.

Põhiõiguste harta 10. aastapäeva tähistamiseks korraldas riiklik vanglaametnike kool harta tutvustamisele ja selle paremale mõistmisele kaasaaitamiseks avaliku esinemise võistluse. Sellest 2020. aastal toimunud võistlusest võtsid osa vanglateenistuse juhtide 48. rühma ning vanglate rehabilitatsiooni- ja kriminaalhooldusjuhtide 13. rühma õpilased.

Hartat ja selle kohaldamisala paremini mõista aitavad vahendid

Praktikutele (seadusandjad ning haldus- ja õiguskaitseasutused, kohtuvõim ja õiguspraktikud)

ENMi välja töötatud vahendid

ENM pakub oma haridusplatvormil kohtunikele esma- ja täienduskoolituskursusi Euroopa Liidu põhiõiguste harta teemal ja vastavaid õppematerjale (ajalugu, kohtupraktika uuringud jne), viidates eelkõige Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti loodud hartaga seotud vahenditele ([ameti 2018. aasta käsiraamat harta kohaldamise kohta](#)).

Kodanikele

Kogukondlike õiguskeskuste võrgustik (*des maisons de la justice et du droit*)

Kogu riigis on 141 kogukondlikku õiguskeskust, kuhu inimesed on teretunud, kus nad kuulatakse ära ja kus neile antakse nõu ning tasuta ja konfidentsiaalselt teavet kodanike õiguste ja kohustuste kohta. Need keskused toovad õigusemõistmise inimestele lähemale ja aitavad vältida kuritegusid, toetada ohvreid ja tutvustada seadusi. Kogukondlikud õiguskeskused saavad rakendada hartat eelkõige selleks, et toetada koolidele suunatud harivates tegevustes noorte juurdepääsu õigusele.

Teistes ELi liikmesriikides ja teiste ELi sidusrühmade poolt välja töötatud harta tutvustamise vahendite kasutamine ja populariseerimine

I – Inimõiguste kaitse voliniku amet (*Le Défenseur des Droits*)

a. Toimimine

Prantsusmaal on inimõiguste kaitse voliniku amet 29. märtsi 2011. aasta konstitutsioonilise seadusega nr 2011-333 loodud sõltumatu haldusasutus. See on sätestatud põhiseaduses alates 2008. aasta reformist ja selle ülesanne on tegeleda kaebustega, mis kuuluvad selle viide pädevusvaldkonda: avalike teenuste kasutajate õiguste ja vabaduste kaitse, lapse parimate huvide ja õiguste kaitse ja edendamine, diskrimineerimisvastane võitlus ja võrdsuse edendamine, julgeolekutoiminguid sooritavate isikute eetikanõuete järgimine ja rikkumisest teatajate juhendamine ja kaitse.

Iga füüsiline või juriidiline isik, kes leiab, et tema õigusi on rikutud, võib esitada kaebuse rohkem kui 500 esindaja kaudu, kes tegutsevad riigi territooriumil 800 kohas, või otse ameti peakontoris interneti teel või tähtitud kirjaga.

Inimõiguste kaitse volinikul on märkimisväärsed uurimisvolitused. Ta võib nõuda kõikidelt avalik-õiguslikelt ja eraõiguslikelt organisatsioonidelt selgitusi ning mis tahes teavet, mis on uurimise ja vaidluse lahendamise seisukohast asjakohane.

Uurimise lõpus eelistab inimõiguste kaitse volinik lahendada vaidluse kompromissiga. Peaaegu 80 % voliniku algatatud menetlustest on edukad.

Volinik võib vastu võtta otsuseid, milles ta esitab konkreetseid või üldisi soovitusi. Kui asi antakse kohtusse, võib inimõiguste kaitse volinik esitada kõikides kohtutes *amicus curiae* seisukohti. Inimõiguste kaitse volinik arendab õiguste kaitsmisega samal ajal võrdõiguslikkuse edendamise ja õiguste kasutamise põhimõtteid.

Inimõiguste kaitse volinik rakendab hartat üsna piiratud määral, sest see on kohaldatav ainult siis, kui riik kohaldab ELi õigust (harta artikkel 51). Seda tuleb tõendada kohe alguses, mis ei ole alati lihtne. Inimõiguste kaitse volinikul on lihtsam tugineda Euroopa inimõiguste konventsioonile ja Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendatud kohtuasjadele, mida on hulgaliselt, või diskrimineerimist käsitlevatele ELi direktiividele.

Inimõiguste kaitse volinik võib siiski mõnel juhul lisaks teistele lepingutele (nagu rahvusvaheline puuetega inimeste õiguste konventsioon või Euroopa inimõiguste konventsioon) tugineda hartale. Mõnikord kasutatakse hartat kaebuste puhul, mis puudutavad diskrimineerimist, mis on inimõiguste kaitse voliniku üks konkreetseid sekkumisvaldkondi.

Mõned näited otsustest, mille puhul harta on osutunud inimõiguste kaitse voliniku jaoks kasulikuks õiguslikuks vahendiks.

1. näide: keeldumine lubamast töötajal lõpetada oma lapsehoolduspuhkus enne tähtaja lõppu ja minna emapuhkusele

Inimõiguste kaitse volinik sai kaebuse, mille kohaselt tööandja (ravikindlustusfond) ei võimaldanud töötajal lõpetada lapsehoolduspuhkust enne tähtaja lõppu, et minna emapuhkusele, kuna töötaja oli jäänud pärast esimese lapse sünni uuesti lapseootele [1].

Inimõiguste kaitse voliniku päringu peale tunnistas tööandja, et Euroopa Liidu Kohus on kolmel korral otsustanud, et keeldumine lubamast töötajal lõpetada oma lapsehoolduspuhkus ja minna emapuhkusele kujutab endast soolist diskrimineerimist [2].

Ta keeldus siiski seda kohtupraktikat järgimast põhjendusel, et seda ei ole Prantsuse õigusesse üle võetud. Tööseadustiku artikliga L.1225-52 nähakse ette kaks olukorda, mille puhul tööandja ei saa keelduda lapsehoolduspuhkuse ennetähtaegsest lõpetamisest:

- lapse surm
- või leibkonna elatusvahendite märkimisväärne vähenemine.

Seejuures ei välista tööseadustik võimalust lõpetada lapsehoolduspuhkus enne tähtaja lõppu muul põhjusel, tingimusel et pooled jõuavad selles põhjuses kokkuleppele.

Seetõttu pidi inimõiguste kaitse volinik tuletama ravikindlustusfondile meelde, et diskrimineerimiskeeld kujutab endast avaliku korra kohast keeldu, millest tööandja ei tohi kõrvale kalduda. Seetõttu leidis ta, et keeldumine lõpetamast kaebuse esitaja lapsehoolduspuhkus enne tähtaja lõppu, et minna emapuhkusele, kujutab endast soolist diskrimineerimist. Seda otsust tehes tugines inimõiguste kaitse volinik osaliselt järgmistele Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitele:

harta artikkel 33, mis tagab perekonna kaitse ning perekonna- ja tööelu kokkusobitamise. Sellega seoses on artikli 33 lõikes 2 sätestatud, et „[s]elleks et oleks võimalik perekonna- ja tööelu kokku sobitada, on igaühel [...] õigus tasulisele rasedus- ja sünnituspuhkusele“.

Harta artiklis 21 on sätestatud diskrimineerimiskeeld, muu hulgas soo tõttu, ning artikkel 23 tagab meeste ja naiste võrdõiguslikkuse kõikides valdkondades.

Sellest näitest nähtub, et niipea kui juhtum kuulub ELi õiguse kohaldamisalasse – ja see on nii käesoleval juhul, kuna tegemist on tööalase soolise diskrimineerimise keelu ja täpsemalt direktiivi 2006/54/EÜ kohaldamisalaga –, võib inimõiguste kaitse volinik kasutada hartat ja harta on siseriiklikus õiguses vahetult kohaldatav.

2. näide: puuetega isikute võimatus kasutada sooduspakkumisi, mis on kättesaadavad ainult rongipiletite müügiga tegeleva spetsiaalsel veebisaidil

Inimõiguste kaitse volinik sai kaebuse, mille kohaselt ei olnud puuetega isikutel võimalik kasutada sooduspakkumisi, mis olid kättesaadavad ainult rongipiletite müügiga tegeleva spetsiaalsel veebisaidil. Inimõiguste kaitse volinik leidis, et selline olukord tulenes diskrimineerimisest nii vastavalt:

- määrusele rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta, milles on sätestatud, et „[r]audtee-ettevõtja, piletimüüja või reisikorraldaja ei või keelduda broneeringust või pileti väljastamisest puudega isikule või liikumispuudega isikule“[3],
- kui ka põhiõiguste harta artiklile 21
- ning Prantsusmaa 27. mai 2008. aasta seadusele nr 2008-496.

Seetõttu soovitas inimõiguste kaitse volinik piletite internetimüügi veebisaiti haldaval ettevõtjal võimaldada puuetega isikutele juurdepääsu kõigile soodushindadele, sealhulgas rahvusvaheliste sõitude puhul. Ka siin kasutati hartat täiendava ja autoriteetse alusena:

- harta on täiendav seetõttu, et ELi õiguses puudub horisontaalne direktiiv, mis keelab diskrimineerimise seoses puuetega inimeste juurdepääsuga kaupadele ja teenustele, ning reisijate õigusi ja kohustusi käsitlev määrus on üsna piiratud, seega on harta artiklis 21 sätestatud peamised mittediskrimineerimise põhimõtted, sealhulgas puuete korral kaupadele juurdepääsuks,
- ning harta on autoriteetne argument, mis toetab soovitusi ja hüvitisnõudeid, kuna see on vahetult

kohaldatav.

Peale selle, oma töös õigusriigi põhimõtete ja põhiõiguste edendamisel samalaadsete ametiisikute võrgustike kaudu (Euroopa Ombudsmani hallatav Euroopa ombudsmanide võrgustik; laste ombudsmanide Euroopa võrgustik (ENOC), mis koondab laste õiguste kaitsjaid; Euroopa Liidu riiklike võrdõiguslikkust edendavate asutuste võrgustik EQUINET; mitteametlik politseitöö sõltumatute välismehhanismide võrgustik IPCAN; mitteametlik võrgustik NEIWA seisukohtade vahetamiseks seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/1937 (liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta) ülevõtmisega)

ei kasuta inimõiguste kaitse volinik mitte ainult Euroopa inimõiguste konventsiooni ja asjakohaseid direktiive, vaid ka üsna süstemaatiliselt põhiõiguste hartat. Inimõiguste kaitse volinik teeb nende võrgustike raames tihedat koostööd Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga (FRA), kes on tõeline harta propageerija neis foorumites.

b. Üritused

Et tähistada 20 aasta möödumist Euroopa Liidu põhiõiguste harta jõustumisest, korraldas Euroopa Komisjoni Prantsusmaa esindus konverentsi, millel osalesid paljud peamised sidusrühmad, kes tegelevad harta järgimise ja kohaldamise tagamisega.

Sellega seoses osales inimõiguste kaitse voliniku asetäitja ning diskrimineerimisvastase võitluse ja võrdõiguslikkuse edendamise eest vastutav asepresident George Pau-Langevin esmaspäeval, 7. detsembril 2020 toimunud arutelus, mille korraldasid Euroopa Komisjon ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA).

Koos Elise Barbé (kassatsioonikohtu kriminaalkollegiumi kohtunik-referent, FRA haldusnõukogu esimees) ja Olivier Cousiga (Pariisi kohtu advokatuuri esimees) rääkis ta harta kohaldamise probleemidest Prantsusmaal ja selle täielikuks rakendamiseks vajalikest meetmetest. Et anda lisateavet Prantsusmaa algatuste kohta, mille eesmärk on suurendada kodanike teadlikkust hartas sätestatud õigustest, ning meetmete kohta, mis on seotud harta tekstis sätestatud õiguste edendamise ja tagamisega, on konverentsi salvestis tehtud kättesaadavaks [selle lingi kaudu](#).

II — Riiklik inimõiguste nõuandekomisjon (*Commission consultative nationale des droits de l'Homme*)

Riiklik inimõiguste nõuandekomisjon (CNCDH) on 1947. aastal asutatud Prantsusmaa riiklik institutsioon, mis tegeleb inimõiguste edendamise ja kaitsega. See on sõltumatu haldusasutus, riiklik üksus, mis annab valitsusele ja parlamendile sõltumatut nõu ja teeb ettepanekuid inimõiguste ning humanitaarõiguse ja -tegevuse valdkonnas ning seoses järelevalvega kodanikele tagatud kodanikuvabaduste teostamise põhiõiguse järgimise üle. Komisjoni kuulub 64 isikut ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajat, kajastades Prantsusmaal inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse kohta avaldatud arvamuste mitmekesisust. Komisjoni ülesannete hulka kuulub üldsuse hoiatamine ja teadlikkuse suurendamine. Komisjon osaleb ka inimõiguste järgimise valdkonna haridus- ja koolitusmeetmetes.

2018. aastal tegi CNCDH koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga kaheminutilise vahendit tutvustava video:

[põhiõiguste harta kaheminutiline tutvustus - YouTube](#)

[Euroopa Liidu põhiõiguste harta kaheminutiline tutvustus - CNCDH veebisait](#)

Tuleb märkida, et hartat on nimetatud CNCDH uuel veebisaidil vahendite rubriigis koos asjaomase kirjeldava aknaga ning sellele viidatakse regulaarselt CNCDH aruannetes ja arvamustes.

[1] 24. oktoobri 2019. aasta otsus 2019-183 keeldumise kohta lubada töötajal lõpetada oma lapsehoolduspuhkus enne tähtaja lõppu ja minna emapuhkusele

[2] (kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. september 2007, Kiiski vs. Tampereen Kaupunki, C-116/06; kohtuotsus, Euroopa Kohus (kolmas koda), 13. veebruar 2014, liidetud kohtuasjad YTN ja DST, C-512/11 ja C-513/11; kohtuotsus, Euroopa Kohus (esimene koda), 8. mai 2019, C-486/18).

[3] 23. oktoobri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1371/2007 artikli 19 lõige 2.

■ Viimati uuendatud: 20/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.